

ה'דה סעדיה

1913-1948

OPEN

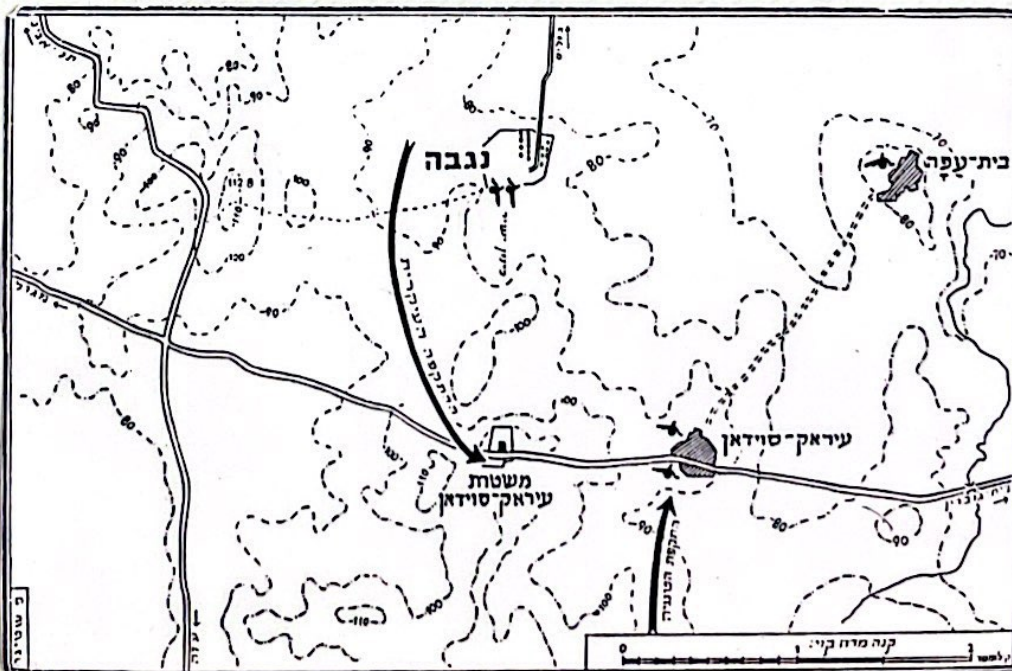
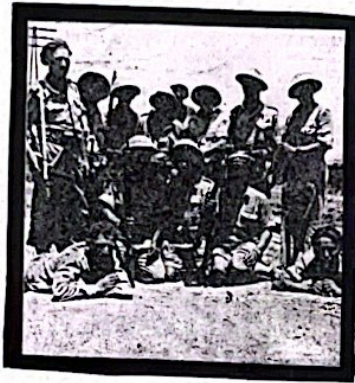
תקופת הצליה.

כז היתה צורה מתנן שפאנשים פריים, היתה חזקה
(החזק יחידה כמותו הכחן. האשים שפדו כמותו הכחן
צמחו היתה צמחו קשה. היתהו אלהם כמו אלה
צמחים מהפסחים. משפחת צפה להיותה שורה ה-
יושבים אך חזקה היתה כראשון-ציון. אכן
החזקה והמשפחה צמחו פסם ולהקיה כראשון-ציון. שמונה.
השמונה - "שיבת ציון" היתה כשה מחזיר, רבן וכו'.
הם יקו את הרוחניות, חזן ח"י קוללה אוטומים
חזקו כשר פריט, שירותי רשמה ספקו אחר
משכח מישו, כית-ספר היה חצר צמ מורי (מורה)
שם צמחו חזק כצוקי מורה שפדו סה חזיה
למורה.

הקרה

סוציו יקה ערד סהותקסה החמישית זר אישטח ציראק
 סידאן. כק קרה שכחותקסה ה-5 שוב נזונה ה-
 פריזה מכיון פרוס, מוא חצות והמשכרה שכולרה
 המיוחם לאחר ניסיונות הוהתקסה תקופמים. הכוח
 היה קטן מכפי לתמונצק הכוח והחציק המשכח,
 מוקד מד שגאון. אכיל, אין כששאות אלא קפי
 צמים זר אכוחם שפ מכצ' הוהתקסה החמישית.
 הם יפעז ככר בשלבי הוהתקסה הרשמיים, כי
 סכויים לתצלחה כטאם נמצ, הם הוהמיון ה-
 ניסיונותיהם תוק גליי הקרהו שוהכאו לחטיבה
 אחת מעמי מקבלי: "אות גבור ישראל"

החזרה.

זרע טיט. (המשפחה הווה סוכה ומחנה. "יומיוט לטני
 כן ככה מנתה וכו' ככה שאני יצו. כמיל ומתקב רב:
 אז...ק". באותם ימים מנעד הכיחון לא היה לחובתו
 לא היה שירות למודע למשפחה זל החדש שמשל, זם
 למשפחה זקנה לא הודיעו רשמי המשפחה נהג.
 "חברים וחל' חתולחש, אך לא אמר דבר, וכן ידעו עדיין
 קרובים ורקטרי בינו רפן מאד" רק מספר יפיה. וחל'
 לחפש אותו ברחוב, כלומר קסטינה לבסל העשו לבית -
 החולים הרבטי והחל' לחפש שם. נצבור חופשים,
 ודכינו סיפיה זל קבר ואחר "כחן וקבר שם בודק". זל
 וקבר לא הועחה מלכה ולב טרק טקס.
 "הלתי לרקעשט והם לקחו אולי ואר חמותי לרחובותש
 לטיט מליכה ה"ק"
 זל שער 16' מנעד הכיחון לא ילד שום קשר זם יפיה
 במור אלמור לרע. וכן לאור שחרון וכן השתחר
 מהלכה והתנה צסוק בבר.
 לפני 10 שנים לרע פנה אל המשפחה למוחש
 קומלכה.
 מנעד הכיחון שח מנתה סיפיה ומסר שנים חלים
 להנצח אר הונפל.
 זקנה סציה מונח ברחובות.

זרנונה
קוניבה
כורר
גזר
יבנה
בטני
ברקה
בית דרס
אשדוד
התה
כרטיה
פלוגה
עירק מנשיה
קאוקבה
עירק סואידן
ברברה
יד מרדכי

גדוד
55

הנתיב הקרבי

(נעדר)

כש
כש
כש
זה

הזכר

גדוד 55 השייכות גבעתי במלחמת העצמאות

גדוד הוקם ב-15 במאי 1948, משרב מוניסי מושבות הדרום.
בשלב הבלימה החזיק וייצב את קו החזית מול הכוחות המצריים
באזור יבנה - אשדוד - אשקלון. הקים מתחם גדודי מבוצר באזור
חמה - קרטיה - פלוג'ה. השתתף בקרבות מבצע "יואב" לבריחת
המצור על הנגב בגזרת צומת גבעתי - חוליקאת.
ויגב בצבא המצרי הנסוג ושחרר את יד-מרדכי.
הטיל מצור על החטיבה המצרית בכיס פלוג'ה.
פלוגותיו הגברו את גדודי החטיבה ולחמו בקרבות נגד הצבא
העיראקי בחזית השרון.

חללי הגדוד

פסח לזין נפל ב- 17.7.48 במשלט ברקה
 רזיאל קרטנבסקי נפל ב- 17.7.48 בקרב אסדוד (נער)
 מרטין קטנבורג נפל ב- 17.7.48 בקרב אסדוד (נער)
 יצחק כהן נפל ב- 6.8.48 במשלט ברקה
 סעדיה ג'דה נפל ב- 15.10.48 במשלט חתה
 יגאל יחיה נפל ב- 3.1.49 בקרב רמת הכובש
 יוסף כופשי נפל ב- 3.1.49 בקרב רמת הכובש
 מנחם שרעבי נפל ב- 3.1.49 בקרב רמת הכובש
 בצלאל לינדה נפל ב- 3.1.49 בקרב רמת הכובש
 משה שטיין נפל ב- 3.1.49 בקרב רמת הכובש
 אהרון זיכלין נפל ב- 3.1.49 במשיטה על טירה

חטיבת גבעתי להגנת העממאות

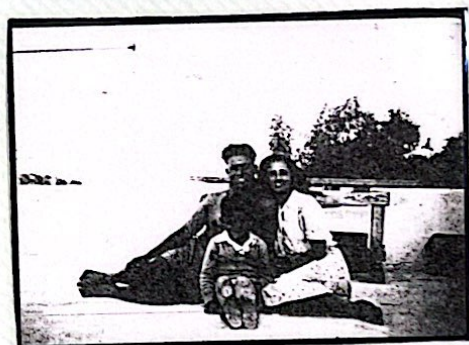
נתי 1948, בקרב בגיניסי מושבות הדרום-
 זיכר את קו החזית מול המחתות המצוריות
 אשקלון. הקיץ מתחם גורדי פנור- באזור
 השתתף בקרבות מבצע "יזאב" למריצת
 ית צומת גבעתי-עלוקאת.
 נקוד ויחוד את יד- מרדכי.
 גינת המצורית במיש פלז'ה.
 גורדי החליפה ולחמו בקרבות נגד הצבא
 ערבי.

י' לג' 55 חט"ב גבעתי במחלקת הקוממיות
גלעד לחללי הג'ד

לכרונות.

"רק כרונות של ילד בן 7 ישי, אני זמר אונט'
סוקר אותי דא ונתפיים נאו' לך קטן ואני מחזיק
לשיזר ראשו, (הוא היה אפס חסר, והיה אפס אורח
ושונה, היה לו מן' ללבוש של" רק מספר אורחן דר
אבו סופיה זרה ל"ם.
אחיו של אורחן זרה נסר ה- 15 בפברואר.

ההכחה.

אם תוקר של סופיה זרה, דא אינו לאטנו יפיה
כ"ם שבו. "לפי אותה הכחה אחתי שלפ' לכו
אני ימקר אותו - כ"ם חסר, ורק אני עושה כ"ם לכו
אני תלמד אלו לכוך אונט'."

התרשמות אישית

קבאנו לו עצמנו זוכין אזבוא הנדחה זנוסל ג'די סדפיה.
ביתחזי תשטנו לאולף מוהק'שד סב לשכמתו, לני (ג'י' ? ,
לני נשג ? (וידבר ודשסב כיותר (זכול סבאורו) -
לני יקרה גם סתגלס רב יתחילו זכור ? ...
שנפגשו זכול סב נלשכר, רכז זלשד נ'ה בספר -
ג' אחד זא ככ, וניסור זרס.
פג'שד וניסור נ'ו לענינים, נליפס תרס זנו ורכה.
נלסופה נ'תה סורד ולענין, ונסיכ" נענינו לאולף.
לג'ה אלכרס ונלל. גנ'ה.

דברים שרציתי לומר

(בארוע שעתיד היה להתקיים בהוקרה לגדוד 55 ולא התקיים)

שמי אהרון (ארלה), בנם של ידידה וסעדיה ג'דה ואחיו של משה ז"ל. הדברים שאני עומד לומר בפניכם אינם קלים לי באופן אישי ואף יתכן שלא ינעמו לחלק מכם היושב כאן הערב. בכל אופן, החלטתי לומר אותם עתה, מאחר שאני בספק אם יתאפשר לי לומר אותם בהזדמנות אחרת.

אבי סעדיה, שהיה חבר בהגנה, גויס כחייל לחטיבת "גבעתי" בחודש מאי 1948, מיד לאחר הכרזת המדינה. על פי המידע שהגיע לידי מאוחר יותר נודע לי כי השתייך לפלוגה ג' בגדוד 55 בחטיבה. כידוע בוודאי לכולכם, לחטיבה גויסו באותם ימים רבים מבני ראשון לציון, נס ציונה ורחובות. הצעירים מבין המגויסים: בני 18, 19 שנים נמנו בין חיילי הגדודים 51, 52, 53 ו-54 ואילו המבוגרים שביניהם, שהיו כבר בעלי משפחות ואבות לילדים, היו החיילים שהרכיבו של גדוד 55 בחטיבה. בעת גיוסו, היה אבי בן 35 שנים.

עם גיוסו של אבי, עזב הוא בבית את רעייתו ידידה ושני בניה. ידידה היתה אז בת 31 שנים, בנו משה היה בן 15 שנים ואילו אנכי, בן 7 שנים. הימים היו ימי מלחמה וכל הגברים נטלו חלק במאמץ המלחמתי כדי להגן על הבית.

בימי הקרבות, קיבל אבי, מידי זמן (ולא הרבה פעמים), חופשות קצרות בנות שעות אחדות, על מנת לדאוג לבני המשפחה. לא ידעתי במדויק על פעילותו של אבי במלחמה, אך מהמעט שסיפר לי, הבנתי כי הוא נלחם ביחד עם חבריו ליחידה בערבים חמושים שהקיפו את המושבה ושהו איום ממשי על התושבים. תמיד האמנתי כי אבי חזק וגיבור וכי הוא ינצח את הערבים. כאשר הגיע לחופשות קצרצרות, הופיע תמיד כשהוא מצויד ברובה ארוך (כנראה צ'כי) וקובע פלדה עטוף ברשת הסוואה.

בשני מקרים הזדמן לי לראות את אבי בין חבריו ליחידה: פעם אחת כאשר מצאתי כי הוא ביחד עם חבריו חופרים ביד תעלות קשר באזור התעשייה הישן במושבה, על כביש ראשון לציון – בית דגן ובפעם השניה, כשהוא צועד במצעד הצבאי הראשון שהתקיים בחודש ספטמבר ברחובות. באותה הזדמנות, עם תום המצעד, בא הוא לומר שלום לנו, לאמי ולילדיו כשבידיו סנדוויצ'ים עטופים בנייר ורוד, כזה ששימש לעטיפת תפוזי ג'אפה.

כעבור זמן מה, בראש השנה, הגיע אבי לחופשה ובין היתר, הבטיח לאמי כי יגיע לחופשה בחג הסוכות וכי יבלה את החג בחיק המשפחה. באותה חופשה, צילמתי את הורי על גג ביתנו כשאבי חובק את אמי בכתפיה. לקראת החג, בנינו סוכה והמתנו לאבי, שהרי אם הבטיח, חזקה שיבוא. אלא שהוא לא בא והאכזבה היתה רבה. בחושיה הטבעיים, החלה היא לדאוג וקיוותה כי יגיע לחופשה מאוחר יותר. לאחר שתקוותה נגזזה, ולא שמענו דבר מאבי, החלו להגיע שמועות, מפה לאוזן כי אבי נפצע אך אף לא אחד בא להודיע לאמי את אשר קרה לאבי.

בצר לה, החליטה אמי לנסות ולגלות את אשר קרה: ביחד עם אחיה, אהרון חיטרוש, יצאה לחפש את אבי ב"דרום": בין מחנות הצבא וכן בבית החולים ב"ג'וליס" שמא, נפצע אבי והוא מאושפז בבית החולים אך לא נמצא מי שיבוא להודיע. כל מאמציה של אמי עלו בתוהו, עד שכעבור מספר שבועות, טרח מאן שהוא להודיע לאמי שאבי נפגע בקרב ליד הכפרים חתה וכרתיה, ליד ("כיס פלוגה") ורסיס פגע בכבד וכי הוא נפטר כתוצאה מאבדן דם. עוד טרח אותו מודיע והראי.

לאמי את הקבר שם נקבר. היה זה בבית הקברות ברחובות. במעמד זה, קיבלה אמי את חולצתו קצרת השרוולים של אבי ופתק בו רשום שמו בכתב ידו. כל שראתה אמי בבית הקברות היתה תלולית עפר של הקבר ועליה מוט עליו לוחית קטנה ובה שמו של אבי ומספרו הצבאי. כלומר, רק לאחר חיפושים מייגעים, הובא לידיעתה כי אבי נהרג, אך לא מי ליווה אותו ומי היה אתו ברגעיו האחרונים.

אבל כבד נפל על המשפחה. באמצעייה הדלים, דאגה אמי להקים מצבה על קברו של אבי, וקיוותה כי מי מחבריו יגיע ויספר לה על רגעי האחרונים של אבי. אולי אמר משהו, אולי ביקש משהו, אך כלום.

במשך שנים, ניסתה אמי לקבל מידע על נפילתו של אבי: פנתה אל אנשים שהיו אמורים לשרת ביחידה בה שרת אבי, אך איש מהם לא אזור אומץ. כולם התנערו בטענה כי לא היו עם אבי, או לא זכרו דבר. הצלקת בשל חוסר הידע, החריפה והעמיקה עם השנים.

10 שנים לאחר מכן, גויסתי אני לצה"ל כלוחם בשריון והשתחררתי מצה"ל בשנת 1961 כמפקד טנק. עם שחרורי, החלטתי להתחקות אחרי פעילותה של חטיבת "גבעתי" במלחמת תש"ח ובמיוחד אחרי פעילותו של גדוד 55. ראשית, פניתי למחלקת השיקום של משרד הבטחון וביקשתי לברר מדוע אין אמי מוכרת כאלמנת צה"ל. לאחר ברורים נוספים, הודו שם כי בשל טעות משרדית, נפקד שמה של אמי כאלמנת צה"ל. החל מאותו היום, זכתה אמי לתגמולים חודשיים למשך כל ימי חייה. משהודעתי לאמי על מעשי, סרבה תחילה לקבל את התגמולים בטענה כי הכסף אינו שלה וממילא לא יחזיר הדבר את בעלה לחיקה. שכנעתי אותה כי גם אם אין בכוונתה לעשות שימוש בכספים, יהיו אלה לה בעתיד לעזור כדי שלא תהיה תלויה בחסדיהם של אחרים, גם לא בחסדי ילדיה וכך היה: פתחתי עבורה חשבון בנק ולשם הועברו כספי התגמולים. כספים אלה שמשו ברבות הימים כאשר החליטה לעבור להתגורר בבית אבות.

מאמצי לנסות ולקבל מידע על קורות פציעתו ונפילתו של אבי, נמשכו שנים. בכל פעם שנדמה היה לי כי יש בידי קצה חוט שיוביל לקבלת מידע, התברר לי כי לא כן. מאחר שבאחת השיחות עם אמי, סיפרה היא לי כי אבי ציין בפניה כי מפקדו בצבא היה מרדכי (מורלה) בר און, שהיה תושב ראשון לציון, פניתי אליו בבקשה לספר לי כל הידוע לו על נפילתו של אבי. לצערי, תיקן הוא אותי וציין כי לא היה מפקדו של אבי וכי אינו זוכר את נסיבות נפילתו. קראתי בפרסומים שונים כי המג"ד של גדוד 55 היה האלוף במילואים רפאל ורדי ולכן, העזתי להתקשר אליו טלפונית וביקשתי כי ישפוך בפני אור על אותו יום. לצערי גם הוא טען כי לא זכר דבר על קורות נפילתו של אבי באותו היום.

שנים לאחר מכן, קראתי פרסום באחד העיתונים כי בתאריך מסויים יתקיים טקס הוקרה לחטיבת "גבעתי" באתר ההנצחה של החטיבה במצודת יואב. החלטתי להיות נוכח באותו ארוץ בתקווה כי אפגוש מישהו מאנשי הגדוד שיספר לי פרטים על דות אותו קרב ואולי, ייזכר באבי. משבאתי למקום, מצאתי כי ברחבת האתר, הוצבו מספר שולחנות ועל כל שולחן, שלט ובו מצוין מספר הגדוד. ליד השולחן של גדוד 55 ראיתי מספר גברים מבוגרים, שכנראה שרתו בגדוד ולאחר שהצגתי את עצמי, ביקשתי לדעת שמא מי מהם זוכר את אבי ויספר לי כל שביקשתי לדעת. תגובתם היתה מוזרה ומעליבה: ספרו לי כי בהפגזה היתה המולה רבה וכי כולם נמלטו לפרדסים שבסמוך. נעלבתי כי לא כך ראיתי את פעילותו של הגדוד ובוודאי לא זו היתה תגובה הגיונית מצידו של אבי.

הפעם היחידה בה נוצר קשר ביני לבין איש מגדוד 55 שהכיר את אבי, היתה מפתיעה ביותר: באחד הימים, הזמנתי שירות לתיקון תקלה טכנית בנתך של חברת החשמל. הגיע טכנאי מבוגר שלא היה מוכר לי ועם סיום טיפולו בתקלה, רמז לי כי הכיר את אבי בעת המלחמה וכי היה בין נושאי האלונקה שפינו אותו. פרט לכך, לא ידע למסור לי פרטים נוספים ולא יכול היה להסביר מדוע לא בא למשפחה על מנת לספר את סיפורו.

לפני כ-3 שנים, עשיתי דרכי בשדרה הראשית של גן העיר מרחוב רוטשילד לכיוון היקב. הופתעתי לראות כי משני צידי השדרה, מוצבות תמונות של חיילים ששרתו ב"גבעתי" בתש"ח. קיוויתי לראות בין התמונות, אולי גם תמונה של אבי אך התאכזבתי. כל התמונות היו של חיילים בני ראשון לציון, יוצאי גדוד 52 בלבד. אף לא תמונה אחת מגדוד 55. פניתי במכתב לראש העיר בתלונה שיסביר. ימים אחדים לאחר מכן, התקשר אלי מר רפי גלנטי ז"ל שהיה מנהל מוזאון של העיר והציע כי אפגש אותו. בפגישה, העלתי בפניו את קשיי לאתר עדים לנפילתו של אבי וציינתי למרות כל מאמצי, לא הצלחתי למצוא חומר כתוב על גדוד 55 של החטיבה 1 'חמת תש"ח'. להפתעתי, התקשר הוא אלי כעבור מספר שבועות ושמח להודיעני כי: גיע למוזאון ספר "גבעתי כמו כולם" על אודות גדוד 55 וכי שמו של אבי מצוין בו. הצלחתי לרכוש את הספר וקראתי בשקיקה את הכתוב בו בתקווה לגלות פרטים שלא ידעתי. הספר נכתב על ידי ד"ר מרדכי בר און ובו תאורים מפורטים על פעילותו של גדוד 55: תאורים מדויקים על נפגעים אחדים וחילוצם ההרואי על ידי חבריהם תוך סיכון אישי ואפילו תוך כדי הפרת פקודה מפורשת להימנע מכך. בספר, תמונות של אנשי הגדוד, איורים ומפות והכל על מנת לשוות לספר רושם כי אכן נעשה מאמץ גדול על מנת לספר על קורותיו של הגדוד. הגעתי לעמוד 161 בספר ובו שורה אחת בה נכתב: "בהפגזה על חתה, נהרג סעדיה ג'דה, בן ראשון לציון, אחד מחיילי פלוגה ג". נתון סטטיסטי ותו לא, כאילו לצאת ידי חובה שיש לציון עובדה זו.

בהקדמה לספרו, מציין ד"ר בר און, בין היתר, כי נעשה מאמץ לבסס את תאור העובדות על מסמכים בני התקופה, על עדויות משתתפים אחרים ועל מקורות משניים שונים. עוד הוא מציין כי בגדוד התקיימו סדרים קפדניים והתנהלה תכתובת מסודרת ומתויקת היטב. מסמכים רבים נמצאו בתיקים של החטיבה, של חזית הדרום ובמקומות נוספים. ד"ר בראון מציין עוד בהקדמה לספרו כי זכה לראיין כמה מן המפקדים בגדוד וכי ידיו יהודה קורן, שנודע בגדוד כיודקה קורצ'ק ושהיה מפקד מחלקה בפלוגה ג' (הפלוגה לה השתייך אבי), השלים לו מידע רב על פלוגתו. מכאן, תמוה בעיני, כיצד לא התבקש יהודה קורן ולא נשאל גם על נסיבות נפילתו של אבי, שהרי עובדה זו צוינה בספר? על פי המצוין בספר, אבי היה החלל היחיד של הגדוד באותו היום. מהמעט שידוע לי, אבי נפגע מרסיס בכבד, שכב מדמם במשך זמן רב בלא כל אפשרות לפנותו לקבלת טיפול רפואי, בשל ההפגזה הכבדה. אפשר להבין את הקושי לפינוי המידי, אך ההגיון הבריא מוביל למסקנה כי בכל אותם שעות, היה מי שנכח במקום ואולי דווח על הנפגע. היה בהחלט מקום לנסות ולאתר את מי מחבריו של אבי על מנת לקבל את פרטי הארוע ולצייןם בספר, לפני כתיבת אותה שורה סטטיסטית גם אם עברו שנים מאז המקרה על לכתיבת הספר. על אף האמור לעיל, אני מוצא לנכון להודות ולשבח את ד"ר בר און על המאמץ להעלות על הכתב את קורותיו של הגדוד, שאם לא כן, לא היתה בידי כל אפשרות להבין ולדעת ממקור ראשון על שעבר על אבי בקרבות תש"ח.

מאחר שהתעלומה על רגעי האחרונים של אבי אפפה לא רק את אלמנתו וילדיו, אלא גם את נכדיו שביקשו לדעת הפרטים החסרים, טרחתני לשלוח לאחד מנכדיו בחו"ל את הקטע בספר בו נזכרת נפילתו של אבי. תגובתו היתה: "מה, זה כל מה

שהיה סבא שווה? שורה אחת יבשה? למותר לציין את ההרגשה הקשה של כל בני המשפחה עד היום הזה.

נער הייתי וגם בגרתי, במסגרת שירותי הצבאי, כאיש מילואים, לחמתי כטנקיסט הן במלחמת ששת הימים בחזית הדרום כנגד המצרים והן במלחמת יום הכיפורים, בחזית הצפון ברמת הגולן כנגד הסורים, בדיוק 25 שנה מאז נפילת אבי. חוויתי חוויות קשות של קרבות עקובים מדם, אבדתי חברים לנשק, אחרים נפצעו ונשארו נכים. תקופת שירותי במלחמת יום הכיפורים נמשכה כ-6 חודשים. בכל חופשה, ולו גם בקצרה ביותר, עשיתי כל מאמץ לפגוש משפחות שכולות וחברים פצועים. היה זה ערך עליון של אחוות לוחמים וגאוות יחידה. ראיתי זאת כחובה מוסרית ולא כמעשה חסד. כך חונכתי וכך נהגתי.

אני מצר על כך שלא זו היתה דרכם של לוחמי גדוד 55 או לוחמי הגדודים האחרים, שהרי, כולם או רובם הכירו את אבי כתושב של ראשון לציון מאז ילדותו ושעבד ביקב מזה 17 שנים. ראשון לציון היתה אז מושבה קטנה וכולם הכירו את כולם. אף לא אחד מצא לנכון ליצור קשר עם משפחתי. לא בימי הקרבות ולא לאחר מכן, עד היום הזה. ייתכן מאד גם כי למחדלו של משרד הבטחון להכיר באמי כאלמנת צה"ל רק כעבור 13 שנים יש קשר להתנהלותו של הגדוד בפרט ולהתנהלותה של החטיבה בכלל.

אין כיום בליבי כל משקעים שליליים כנגד חיילי החטיבה. את שלא נעשה אז, אולי לא ניתן כיום לתקן. על אף זאת, מצאתי לנכון, לצרף לדברי אלה (שיתווקו על ידי בספרון ע"ש אבי המצוי בחדר הזכרון בבית יד לבנים), 3 מתמונותיו של אבי בתקופת המלחמה, שמא ייזכר מי מחבריו ליחידה וישפוך בפני קצת אור בחשיכה.

אהרן ג'דה

רחוב היער 9 ראש"ל צ'טל' 0543039232.

אוגוסט 2013.

סעדיה ג'דה מחבק את רעייתו ידידה על גג ביתו בחופשתו האחרונה. אוקטובר 1948.

סעדיה ג'דה, בין חבריו לנשק עומד ראשון מימין. פלוגה ג' גדוד 55 חטיבת גבעתי, ערב מבצע "יואב" תש"ח.

סעדיה ג'דה, בין חבריו לנשק יושב ראשון משמאל. פלוגה ג' גדוד 55 חטיבת גבעתי ערב מבצע יואב.